

ภ วั ค ค พ ร ห ม

พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงครอบงำสรรพสัตว์เบื้องบนถึง
ภวัคคพรหม เบื้องล่างถึงอเวจีเป็นที่สุด เบื้องขวางในโลกธาตุ
อันหาประมาณมิได้ ด้วยศีลบ้าง ด้วยสมาธิบ้าง ด้วยปัญญาบ้าง
ด้วยวิมุตติบ้าง ด้วยวิมุตติญาณทัสสนะบ้าง การจะชั่งหรือ
ประมาณพระองค์ หามิได้ พระองค์เป็นผู้ไม่มีใครเทียบเคียงได้
อันใครๆ ประมาณไม่ได้ เป็นผู้ยอดเยี่ยม เป็นพระราชาที่
พระราชาทรงบูชา คือ เป็นเทพที่ยิ่งด้วยเทพ เป็นพรหมที่ยิ่ง
กว่าพรหมทั้งหลาย

ภ วั ค ค พ ร ห ม

๔๕๒

การประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับตัวเราเองและมวลมนุษยชาติ ใครก็ตามที่รู้วิธีการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องสมบูรณ์ และมีความเพียรทำอย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมที่ต้งามต่างๆ จะเพิ่มพูนขึ้นมาในใจของบุคคลนั้น ทำให้เป็นผู้ที่สามารถครองตนด้วยธรรมะ และจะเป็นที่รักของมนุษย์และเทวาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย หากมีธรรมะเป็นอาภรณ์แล้ว ก็จะเป็นบุคคลผู้ทรงคุณค่า ธรรมะนี้แหละจะเป็นที่พึ่งให้กับตัวของเราได้ตลอดเวลา เป็นอริยทรัพย์คู่กายที่อมตะมั่นคงที่สุด ที่จะติดตามตัวเราไปทุกภพทุกชาติ ให้หมั่นประพฤติปฏิบัติธรรมกันให้ดี เราจะได้เป็นเจ้าของสมบัติอันล้ำค่านี้กันทุกคน

มีวาระพระบาลีที่ปรากฏอยู่ใน พรหมชาลสูตร ว่า

“พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงครอบงำสรรพสัตว์เบื้องบนถึงภวคคพรหม เบื้องล่างถึงอเวจีเป็นที่สุด เบื้องขวางในโลกธาตุอันหาประมาณมิได้ ด้วยศีลบ้าง ด้วยสมาธิบ้าง ด้วยปัญญาบ้าง ด้วยวิมุตติบ้าง ด้วยวิมุตติญาณทัสสนะบ้าง การจะชั่งหรือประมาณพระองค์ หามิได้ พระองค์เป็นผู้ไม่มีใครเทียบเคียงได้ อันใครๆ ประมาณไม่ได้ เป็นผู้ยอดเยี่ยมเป็นพระราชาที่พระราชาทรงบูชา คือ เป็นเทพที่ยิ่งด้วยเทพเป็นพรหมที่ยิ่งกว่าพรหมทั้งหลาย”

ภ วั ค ค พ ร ห ม

๔๕๓

อานุภาพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ เป็นอานุภาพที่ไม่มีประมาณ และไม่มีขอบเขตจำกัด หลวงพ่อยกพระบาฬีข้างต้นขึ้นมาเพื่อจะอธิบายคำว่า ภวัคคพรหม ว่าอยู่ที่ไหน เพราะเท่าที่ได้อธิบายเรื่องของพรหมโลก ก็ยังไม่พบชื่อพรหมโลกชั้นนี้ว่าอยู่ในรูปภพหรืออรุภพ

*คำว่า ภวัคคพรหมนี้ มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก หมายถึงพรหมโลกชั้นสูงสุด รากศัพท์มาจากคำว่า ภว ที่แปลว่าภพ อคฺค แปลว่าสูงสุดหรือยอด ภวัคคพรหม จึงหมายถึงพรหมที่อยู่ชั้นยอดสุดของภพ เป็นอีกชื่อหนึ่งของอรุภพชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะนั่นเอง นักปราชญ์ทั้งหลายท่านไม่นิยมเรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ แต่จะเรียกกันจนติดปากในแวดวงของผู้รู้ด้วยกันว่า ภวัคคพรหม ซึ่งเป็นคำที่สั้นๆ และเข้าใจได้ง่าย ถ้าสูงจากภวัคคพรหมนี้ไปก็เป็นอายตณนิพพาน

เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับภวัคคพรหม หรือเนวสัญญานาสัญญายตณภูมิ ซึ่งมีความละเอียดที่สุดในบรรดาภพ ๓ นี้ ส่วนจะละเอียดเพียงใดนั้น ท่านผู้รู้ได้อุปมาไว้ว่า มีสามเณร

*ภูมิวิลาสินี (พระพรหมโมลี)

ภ วั ต ต พ ร ท ม

๔๕๔

น้อยรูปหนึ่ง มีจิตบริสุทธิ์และมีความขยันขันแข็งมาก คอยทำหน้าที่อุปฐากพระเถระ เช้าวันหนึ่ง สามเณรเอาน้ำมันมาทาบาตรของพระอาจารย์ เพื่อให้แลดูใหม่อยู่เสมอ แล้วเก็บไว้ ต่อมาพระอาจารย์บอกสามเณรว่า ให้ช่วยเอาบาตรมาให้น้อย สามเณรผู้ช่างสงสัยได้ถามว่า พระอาจารย์จะเอาบาตรมาทำไม พระเถระบอกว่า “เราจะเอาบาตรมาใส่ข้าวยาคุแล้วฉันนะสิ สามเณร” เนื่องจากบาตรที่สามเณรทาน้ำมันไว้ นั้นยังไม่แห้งสนิท สามเณรจึงตอบว่า “บาตรมีน้ำมัน ยังไม่ควรเอาไปใส่ข้าวยาคุ”

พระอาจารย์บอกว่า “ก็ดีสิ สามเณร เอามาเถอะ ถ้าบาตรมีน้ำมัน เราจะเอาน้ำมันใส่ไว้ในกระบอกน้ำมัน” สามเณรตอบว่า “น้ำมันไม่มีขอรับ” พระเถระได้ฟังถ้อยคำของสามเณรใจเชื่อเช่นนั้น เริ่มรู้สึกหงุดหงิด เพราะไม่รู้ว่าสามเณรจะเอาอย่างไรกันแน่

ในเรื่องนี้มีคำเฉลยว่า น้ำมันที่ทาขโลมบาตรจนทั่วนั้น มีอยู่ เพราะฉะนั้น สามเณรน้อยจึงตอบพระอาจารย์ว่าบาตรมีน้ำมัน ครั้นท่านอาจารย์เกิดความคิดที่จะเอาน้ำมันมาใส่กระบอก สามเณรกลับตอบว่าไม่มี ที่ตอบไปเช่นนั้นก็เพราะพระอาจารย์เข้าใจผิด จะเอาน้ำมันในบาตรไปถ่ายใส่ลงในกระบอกน้ำมัน ซึ่งที่จริงแล้ว น้ำมันมีอยู่เพียงฉาบทาติดบาตรเท่านั้น เพราะฉะนั้น

ภาควิชาคหกรรม

๔๕๕

สามเณรน้อยผู้แสนซื่อจึงตอบท่านอาจารย์ไปว่าน้ำมันไม่มี
อุปมานี้ฉันใด

เนวสัญญานาสัญญายตนรูปพรหมนี้ก็เหมือนกัน จะว่า
มีสัญญาก็ไม่ใช่ เพราะสัญญานั้นมีแต่ก็เหมือนกับไม่มี โดยที่เป็น
สภาวะสุขุมละเอียดประณีตยิ่งนัก คือเหลือน้อยมาก ครั้นจะ
บอกว่าไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่ เพราะว่ายังมีสัญญาเหลืออยู่ เหมือนกับ
น้ำมันที่ทาติดบาตรอยู่ฉนั้น

นอกจากนี้ยังมีอุปมาที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องที่
เข้าใจกันคนละเรื่อง สืบเนื่องจากสื่อสารไม่เข้าใจกัน ซึ่งท่านได้
กล่าวไว้ว่า สามเณรน้อยกับท่านพระอาจารย์ผู้ชรา พากัน
เดินทางเข้าไปในป่า หลังจากเดินทางกันมาเหน็ดเหนื่อยแล้ว
สามเณรน้อยซึ่งเดินตามหลังท่านอาจารย์ ก็ได้รับอนุญาตให้
เดินไปข้างหน้า เพราะท่านอาจารย์เกรงว่าสามเณรจะอึดอัดใจ
ในการที่ต้องเดินตามหลังตัวเอง ซึ่งเดินงุ่มง่ามด้วยความ
เหน็ดเหนื่อยและกระหายน้ำ สามเณรได้โอกาสจึงรีบเดิน
ล่วงหน้าไปก่อน ครั้นเดินทางไปถึงลำธารที่แห้งขอดแห่งหนึ่ง
สามเณรก็ตะโกนมาว่า ให้พระอาจารย์ถอดรองเท้าออกด้วย
เพราะรองเท้าจะเปียกน้ำ

พระอาจารย์ร้องบอกไปว่า “ก็ติสิ สามเณร ถ้างั้นละก็

ภาวักคพรหม

๔๕๖

ฉันจะได้สร่งน้ำให้ชุ่มใจเสียที อยากจะเจอน้ำมานานแล้ว” ท่านกล่าวด้วยความดีใจสุดขีด เพราะมีความปรารถนาจะอาบน้ำและดื่ม น้ำ และได้ปลดบาตรออกจากบ่า ทำท่าจะผลัดจีวรสรงเพื่อลงสร่งน้ำ สามเณรพูดขึ้นอีกว่า “น้ำไม่มี ขอรับ” พระอาจารย์รู้สึกหงุดหงิดในคำพูดกลับไปกลับมาของสามเณร จึงกล่าวตู่สามเณรว่าเป็นคนพุดมุลสา

สามเณรถูกปรับว่าเป็นคนศีลขาดเสียแล้ว ก็รีบเข้ามาหาท่านพระอาจารย์ และบอกความจริงว่า ตัวเองไม่มีเจตนาจะแก้งพระอาจารย์ เนื่องจากว่า สามเณรไปเห็นน้ำเปียกชุ่มบนทางข้างหน้าอยู่ เกรงว่ารองเท้าอาจารย์จะเปียก จึงกราบเรียนให้ถอดเสียก่อน แต่น้ำมีปริมาณเพียงแค่เปียกรองเท้าเท่านั้น ไม่มีมากพอที่จะสร่งได้ ความจริงเป็นเช่นนี้ พระอาจารย์ฟังคำชี้แจงก็สบายใจ “เออ ถ้าอย่างนั้น ศีลเจ้าไม่ขาด” ท่านอาจารย์พูดแล้ว ก็คว้าบาตรขึ้นสะพายบ่า ถอดรองเท้าขึ้นหิ้วแล้วมุ่งหน้าเดินทางต่อไป ในตัวอย่างเรื่องนี้ มีคำชี้แจงว่า น้ำที่เปียกชุ่มบนทางนั้น มีอยู่จริง สามเณรผู้หวังดีต่อพระอาจารย์จึงบอกพระอาจารย์ไปอย่างนั้น แต่ครั้งไปถึงจริงๆ กลับใช้ประโยชน์จากน้ำนั้นได้ไม่เต็มที่ เพราะมีแต่ก็เหมือนไม่มี

ในแนวสัจญาณาสัจญาณายตนอรูปพรหมนี้ก็เหมือนกัน จะว่ามีสัจญาณาก็ไม่ใช่ เพราะสัจญาณนั้นมีแต่เหมือนกับไม่มี โดยที่

ภ วั ค ค พ ร ห ม

๔๕๓

มีสภาวะสุขุมละเอียดประณีตยิ่งนัก คือเหลือน้อยมาก เหมือนกับในหนทางซึ่งมีน้ำเหลือน้อยเต็มที เพียงทำให้เดินชุ่มฝ่าเท้าได้เท่านั้น

อรุปรพรมชั้นสูงสุดนี้มีความละเอียดประณีตมาก ผู้ที่มาอยู่ในอรุปรพรมในแนวสัญญานาสัญญาตนภูมินี้ เดิมท่านก็เป็นอดีตมนุษย์ที่มีคุณธรรมคุณวิเศษ ที่ได้สำเร็จรูปฌานสมาบัติชั้นสูงสุด ท่านอยู่กับการทำภาวนาอยู่ในอารมณ์ของอรุปรพรมสมาบัติ จึงได้มีโอกาสมาอุบัติเกิดเป็นภวัคคพรหม คืออรุปรพรมในอรุปรพสูงสุดยอดแห่งนี้ สถิตเสวยสุขอันประณีตจนกว่าจะถึงพรหมอายุขัยคือ มีประมาณ ๘๔,๐๐๐ มหากัป จึงจะจุติ

การมีอายุยืนนานนี้จะว่าเป็นการดีก็ไม่ขัด เพราะเมื่อหนักถึงภัยในวัฏสงสารแล้ว ก็เป็นการยึดหนทางในสังสารวัฏให้นานออกไป และเมื่อไรจึงจะหลุดพ้นได้บรรลุมรรคผล ก็ไม่มีผู้ใดพยากรณ์ได้ เพราะหากไปเกิดในอรุปรพรมหรืออรุปรพรมนี้แล้ว นานมากๆ กว่าที่จะได้มีโอกาสมาพบพระพุทธศาสนา แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลายพระองค์ตรัสรู้ธรรมไปแล้ว แต่ตนเองก็ยังติดอยู่ในอรุปรพ วยังไม่มีโอกาสพบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรงนี้ก็เป็นอันตรายอย่างหนึ่ง เพราะถ้าไม่พบผู้รู้ ก็ยังไม่พบหนทางหลุดพ้นจากทุกข์

ภา วั ด ค พ ร ห ม

๔๕๘

เมื่อไม่พบพระพุทธศาสนา การบรรลุมรรคผลก็ไม่มี
ดูแล้วก็คล้ายๆ กับเป็นการเลื่อนจากประโยชน์อันอุดมคือ
อมตมหานิพพาน ดังเช่น พระดาบสผู้เคยเป็นอาจารย์ของ
พระผู้มีพระภาคเจ้าของเรา ที่ท่านได้ไปอุปบัติในรูปภพแห่งนี้
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงกับอุทานว่า “ฉิบหายใหญ่แล้ว” ส่วน
เรื่องราวจะเป็นอย่างไร ครั้งต่อไปเราจะมาเรียนรู้กันต่อให้ทุกท่าน
หมั่นตั้งใจนั่งธรรมะให้ดีในโลกนี้ยังมีเรื่องราวมากมายที่เรายังไม่รู้
และต้องการความกระจ่าง ถ้าเราหยุดนิ่งจนเข้าถึงพระธรรม
กายซึ่งเป็นผู้รู้แจ้งภายในได้ ความสงสัยทั้งปวงก็จะเริ่มคลี่คลาย
แล้วเราจะกลายเป็นผู้รู้แจ้ง มากขึ้นไปเรื่อยๆ

